

UNIVERSITETSANSLAGEN

Av professor E. WIDMARK, Lund

I LUNDS universitets årsberättelse för åren 1932/33—1934/35 underkastar Rektor universitetens ekonomiska ställning en granskning. Han framhåller, att vad som 1914 kom de båda universiteten och Karolinska institutet tillgodo utgjorde endast mellan sex och sju procent av åttonde huvudtitelns utgiftssumma. 1924—1925 hade parten sjunkit till 2,76 procent och ännu 1934—1935 utgjorde den, trots genomförd lönerreglering, endast 3,76 procent. »Förhållandet är värt beaktande, vare sig bakom detsamma döljer sig ett överlagt tillbakasättande av universiteten eller det blott gäller ett oöverlagt fasthållande i denna punkt vid kristidens nödtvungna inskränkningar.» Reflexionen, som härstammar från ovannämnda årsberättelse, är bitter men sann. Citatet talar sitt eget tydliga språk.

Av statsbudgetens hela utgiftssumma utgjorde kostnaderna för universiteten och Karolinska institutet 0,65 procent. En höjning till 1,0 procent skulle betyda guldålder för hela den vetenskapliga utbildningen och forskningen i vårt land.

Den ekonomiska kris, som gått över vårt land som andra länder, har allt hitintills demonstrerat sina efterverkningar för den akademiska odlingen.

Den betydelsefulla professuren i sanskrit och jämförande indoeuropeisk språkforskning har indragits; anslaget för denna ordinarie professur har tillsvidare avförts från Lunds universitets stat.

Just nu ifrågasättes från universitetsberedningens sida indragningen av den ena professuren i pediatrik vid Karolinska institutet. Man får hoppas, att detta ej kommer att ske. Ty även om man har blicken öppen för att detta praktiskt kan genomföras genom sammanslagningen på ett gemensamt sjukhus av ett stort kliniskt barnamaterial, som räcker till för att *utbilda* tillräckligt med läkare, så måste man dock ej förglömma, att en professor måste ha tillräcklig tid för *forskning*, om han skall kallas vetenskapsman. Vi ha sannerligen ej råd att minska möjligheten av det vetenskapliga studiet av barnsjukdomarna, en grundbetingelse för vårt folks framtida hälsa.

Genom indragningen av professuren i sanskrit och jämförande indoeuropeisk forskning, väl huvudsakligen motiverad på grund

av svårigheten att finna en i båda ämnesdelarna kompetent person — en svårighet som genom viss uppdelning ej förefaller hava varit omöjlig att övervinna — sakna Lunds studenter numera möjlighet att avlägga examen i detta ämne vid universitetet eller att överhuvudtaget genom kompetent person orientera sig i de för de västerländska språken historiskt grundläggande frågor som dessa vetenskaper behandla. Det är ej underligt, att forskningen på dessa områden ligger till största delen i lägervall och att specialiseringen för en sådan professur röner föga intresse.

Genom omregleringen av Lunds universitets reservfond — för vars detaljer ej här skall redogöras —, som vid utgången av budgetåret 1921 hade en behållning av i runt tal 191,500 kr., har denna så småningom smultit samman, så att den 1934/1935 endast utgjorde 15,000 kr. Docentstipendiefonderna, som förut utgjort ganska betydande belopp, sina nu, därför att docentantalet under de senare åren så ökats, att praktiskt taget alla stipendier äro försedda med innehavare och sålunda endast ringa medel tillflyta stipendiefonderna. Det är tydligt, att dessa förhållanden inverka ytterst menligt för upprätthållandet av tillfällig undervisning och för forskningsändamål. Lunds universitet var vid förra vårterminens slut i den situationen, att den överhuvudtaget ej för extra ändamål kunde avse ens 100 kr. sedan de blygsamma fondernas medel med stor sparsamhet reserverats för olika extra undervisningsändamål för den kommande höstterminen. Det gick t. o. m. så långt, att vissa extra lärare inom medicinska fakulteten måste anmodas att, efter en för några år sedan genomförd reduktion av arvodena, för höstterminen gå med på en ytterligare sådan. Det kan sägas, att ett dylikt nödläge är skadligt och ingalunda nödvändigt för vårt land.

Institutionernas materialanslag räcka knappast till att likvidera den dagliga driften, än mindre att förnya apparatutrustningen, som med våra dagars raska tekniska utveckling fordrar tidsenlig förnyelse. Utvecklingstempot äro vi nödsakade att följa, om vi ej skola bliva alltför bakom i fråga om vårt lands kulturella utveckling.

Detta gäller samtliga våra statsunderstödda högskolor. Genomgående kan man säga, att omsorgen om den högre utbildningen fått stå tillbaka för den generella folkutbildningen, vars betydelse jag dock på intet vis vill underskatta.

Det högre kulturkravets, forskningens, museernas och den högre

undervisningens behov ha alltför mycket skjutits i bakgrunden vid uppgörandet av statsbudgeten.

Även studenternas fysiska fostran, den kroppsliga vården av denna stora massa av förstklassigt och värdefullt folkmaterial, har ej av statsmakterna i tillräcklig grad beaktats. För jämnt sextio år sedan inrättades vid Lunds universitet en gymnastiklokal. Denna numera omoderna inrättning, med sina otidsenliga dusch- och omklädningsrum, är allt vad som bekostats av statsmedel sedan 1876, om man undantager det obetydliga anslaget för den årliga driften. Vad som därutöver gjorts, har skett genom enskilda initiativ, offervillighet och intresse. Jag tänker därvid särskilt på studenternas tennishall, den nyanlagda golfbanan och Skidfrämjandets försök att göra Frostavallen till en studenternas samlingsplats för härdande friluftsliv.

Glädjande nog synes en ljusning kunna spåras i dessa dystra förhållanden, om man får döma av kanslerns för rikets universitet uttalande i anledning av universitetens riksdagspetita, där ett antal underordnade lärarebefattningar, en utökning av antalet docentstipendier samt en höjning av universitetsinstitutionernas materialanslag föreslås. Det framhålles också, att Lunds universitet i fråga om studentantal är i det närmaste likvärdigt med Uppsala. Lärareantalet är dock betydligt mindre. Så saknar Lund t. ex. inom medicinska fakulteten professorer i hygien, öron-, näs- och halssjukdomar samt röntgen, vilka alla Uppsala äger. Det är att hoppas, att åtminstone de ofta upprepade kraven på de två förstnämnda professorerna snart komma att beviljas av riksdagen, så mycket mer som man medgivit, att tentamina skola vara riksgiltiga, d. v. s. utbildning vid ett universitet skall gälla likvärdigt vid ett annat eller Karolinska institutet.

Även i fråga om studenternas fysiska fostran synas bättre tider stunda, därigenom att tipsmedlens storlek möjliggör, att medel ställas till förfogande både för Uppsalas och Lunds studenter.

Dessa rader beröra för ögonblicket en detalj i statens omsorg för medborgarna. Detaljen är dock icke utan sin stora betydelse. Våra universitet och högskolor få ej betraktas såsom några utbildningsanstalter för världsfrämmande teoretici. Tvärt om. Statens kapitalplacering till den akademiska utbildningens fromma torde vara något, som ger skälig ränta. Kulturell utveckling ger samtidens och framtidens aktning för vårt land, som just nu befinner sig i täten för mänskligt framåtskridande.